

PEKKA

PIMEYS

JAATINEN

JOHNNY
Kniga

PEKKA

PIMEYS

JAATINEN

JOHNNY
Kniga

Copyright © Pekka Jaatinen 2018

WSOY:N KIRJALLISUUSSÄÄTIÖ, KIRJAILIJOIDEN JA KÄÄNTÄJIEN
KIRJASTOAPURAHALAUTAKUNTA SEKÄ JENNY JA ANTTI VIHURIN
RAHASTO OVAT TUKENEET KIRJAN KIRJOITAMISTA.

Johnny Kniga Kustannus,
imprint of Werner Söderström Corporation
PL 314 (Lönnrotinkatu 18), 00101 Helsinki

JOHNNY
Kniga

ISBN 978-951-0-42926-6

Painettu EU:ssa.

PROLOGI

*Sukellusvenemiehet kuulevat lähestyvän,
laahaavan äänen. Neuvostosotilaat pudottavat
raivaajasta metalliin ja sähköön reagoivan
sukellusveneiden etsintälaitteen. Kaapelin
rapina voimistuu. Paavo sammuttaa virran
kuuntelulaitteesta, sähkömestari varavalaistuksen.
Sydämet jyskyttävät ja hiki helmeilee.
Sukellusveneessä vallitsee täysi
hiljaisuus ja pimeys.*

1

ON AURINKOINEN alkuiltä. Sukellusveneiden päälliköt seisovat Sisun komentosillalla laivueenpäällikön käskynannossa. Ilma on lähes tyyni, tuulenvire väreilee vedenpinnassa. Vesihiihi kelluu emälaiva Sisun kyljessä lähellä rantaa. Sisun toisella puolella vaaruvat paikoillaan Vesihiiiden sisaralukset Iku-Turso ja Vetehinen. Mattamustat virtaviivaiset sukellusvenet näyttävät emälaivan miltei täysikasvuisilta jälkeläisiltä. Kauempaa katsottuna niitä on vaikea erottaa toisistaan.

Rantalaiturilla vanha mies soittaa haitaria. Iltalomalaiset varusmiehet tanssittavat lähitalojen naisia. Parit pyörähtelevät, helmat heilahtelevat. Männiköstä kiiruhtaa lisää väkeä karkeloihin, vanhempia miehiä pussihousut jalassa ja nuoria naisia kesäleningeissä. Sukellusvenemiehiä loikoilee ylävaratalo paljaana vapaavahdissa alustensa kannella. He katselevat laiturille, odottavat iltalomalle ja tansseihin pääsemistä.

Vesihiiiden upseeriosastolla, äänieristetyssä radiohytissä, makaa vuoteellaan 20-vuotias radio- ja vesikuuntelumatuusi Veijo Leskinen. Likaisenharmaaseen työhaalariin pukeutunut asevelvollinen kuuntelee BBC:n suomenkielistä lyhytaaltolähetystä. Uutistenlukija kertoo taas kerran Saksan valmistautumisesta sotaan Neuvostoliittoa vastaan ja Suomenkin mahdollisesta osallistumisesta valmisteluihin.

Vantterä Veijo kääntyy päiväpeitolla, keskittyy kuuntelemiseen ja silmäilee ahdasta hyttiä. Sänky on kiinnitetty pitkittäin painerunkoon, kylki ulkoseinän suuntaisesti, ja

pöytä ahdettu viereen etuseinää vasten. Pöydällä pitää ääntä radiovastaanotin, sen vieressä ovat merivoimien lähiradio, pitkä- ja lyhytaaltolaite, sähkötysavain, asemakirja ja vedenalaisen kuuntelulaitteen kaappi. Seinillä riippuu verkkotasukuja ohjetauluineen ja kansioineen.

Kuuluttaja sanoo Saksan ja Neuvostoliiton välisen sodan alkamisen olevan hyvin todennäköistä. Veijo sulkee silmänsä, ilme on vakava. Mielessä kenties häivähtävät koulutoverit, jotka Talvisota muutti nimiksi kivitauluun juhlasalin seinälle. Kalpeilla kasvoilla kelmeilee sähkölampun valo.

Käsi puristaa punkan harmaaseen kaideputkeen kiinnitettyä pistoolin koteloa. Musiikkiohjelma alkaa, nyrkki herpoaa. Jatsi soi.

Käskynanto päättyy emälaivalla. Vesihiiiden päällikkö, kapteeniluutnantti Kalervo Kijanen kiiruhtaa Sisun reelingille. Italiassa ja Saksassa aselajiin opiskellut 34-vuotias ammattiupseeri on pukeutunut tummansiniseen arkipalveluspukuun ja koppalakkiin. Hiukset on suittu vesijakaukselle, suun alla mutruilee.

– Merivahti, hän käskää poski nykien, kiipeää partaan yli köysitikkaille ja laskeutuu Vesihiiiden leveälle kannelle. – Irrotushälytys, oikea vahti, pinta-ajoon, kurssi kohti Svartbäckia!

Päällikön päästyä alas 26 merisotilasta syöksyy tehtäviinsä. Kuhina alkaa 63,5 metriä pitkällä kannella. Matruusit purkavat peräkannen kankaisen käymäläkopin, kapin, ja tyhjentävät ämpärin mereen. Köydet irrotetaan ja alus työnnetään irti puisilla hakavarsilla, tarvikkeet ja työkalut viskataan kansiluukuista sisään ja miehet kiirehtivät itse perässä, jättävät muotorungon neliskulmaiset ja niihin hakasilla kytketyt painerungon pyöreät luukut nitkottamaan selälleen.

Päällikkö kapuaa saman tien ulkokautta torniin ja pysähtyy komentosillalle 25-vuotiaan ylikersantti Paavo Mankisen eteen. Hoikka, konkkanenäinen mies on sukellusveneiden radioaliupseeri, värvätty ammattisotilas, kuten useimmat

aluksen henkilökunnasta. Hän on 179 senttiä pitkä, pisin miehistöstä, jonka keskipituus on 168 senttiä. Ahtauden ja aluksen tasapainon vuoksi pienillä miehillä on sukellusvenessä helpompaa kuin isoilla.

– Menkää kuunteluvahtiin, päällikkö káskee radioaliupseeria. – Kohta tulee salakielinen sanoma. Avatkaa se ja tuokaa heti minulle. Älkää merkitkö asemakirjaan.

Radiohytissä Veijo kuulee miesten huudot oven avoimesta pikkuluukusta ja ponnistaa istumaan. Jalat osuvat lattialle seinän viereen sijoitettuun siirrettävään lämpöpatteriin. Hän sulkee siviiliradion, siirtyy istumaan kangaspäälliselle taitettavalle jakkaralle työpöydän ääreen, ottaa kuulokkeet naulakosta ja laittaa ne päähänsä. Western Electricin virtavalo palaa. Saksalaista liikennettä ei ole kuulunut koko päivänä. Moottorit jyrähtävät käyntiin dieselosastolla aluksen perässä ja aliupseeri käynnistää paineilmakompressorin. Pakokaasua tuprahtaa avoimista luukuista radiohyttiin asti. Vesisuihkut sihahtelevat äänenvaimentimista. Valkoisten puheputkien messinkipäiset torvet vingahtelevat.

– Eteen puoli!

– Eteen puoli!

Moottorit jyrisevät, alus keinahtelee. Miehistöosastoilla vapaavahtilaiset painuvat kerrossänkyihinsä.

– Eikö nämä harjoitukset jo pikkuhiljaa riitä?

– Olis kyllä ollut eri kiva päästä joraan, mutta ei kun ei.

Sinne näytti tulevan tosi hyvän näköisiä friiduja.

– Luulisi teidänkin jo tietävän, että harjoitus tekee mestarin.

– Ai tanssimisessa vai?

Avoimista kansiluukuista virtaa vuoroin raitista ilmaa ja dieselin katkua. Pakokaasut röyhyävät perän pakoaukoista. Potkurien pyörteet nostattavat pintaan pikkukaloja ja sukellusvene saa peräänsä lokkiparven. Paavo pysähtyy keskuksessa, tornin alla, toista metriä korkean oviluukun eteen. Pyöreän luukun alapuolisko on sininen, yläosa valkoinen. Hän tarttuu kahvoihin luukun keskilinjan yläpuo-

lelle, oikealle ja vasemmalle, ja vääntää. Salvat aukeavat, hän työntää vesitiiviini 75 metrin syvyyden paineen kestävänpion luukun auki. Se avautuu upseeriosaston puolelle, Paavo harppaa kumarassa radiohytin oven eteen. Keittiömatruusilikka Kurola, 19-vuotias vapaaehtoinen, kurkistaa kyökin ovelta, upseerien pöydän takaa. Tiikkipaneloidun osaston sivuseinillä, pöydän molemmin puolin, ovat päällystön kerrossängyt ja lukuisat erikokoiset varusteiden säilytyskaapit. Paavo avaa oven vasemmalle radiohyttiin ja kumartuu sisään. Laiha messikalle kääntyy oikealle kapyysiin jatkamaan tiskaamista. Veijo siirtyy istumaan punkalleen ja Paavo istahtaa jakkaralle radio- ja kuuntelukojeiden ääreen, sieppaa kuulokkeet Veijolta ja pujottaa ne päähänsä.

– Kiekko esiin, Venttu. Kohta tulee koodia. Ei merkittä asemakirjaan, vaan viedään avattuna heti apinasaarelle.

Komentosillan kutsumanimi jaksaa yhä hymyilyttää Veijoa. Paavo tarttuu kynään ja paperiin, Veijo avaa lokeron ja ottaa sieltä päivämäärää vastaavan kirjekuoren. Hän avaa sen ja vetää salakirjoitusavaimen esiin. Pyöreässä pahvikiekossa on kirjaimia, numeroita ja muita merkkejä 32 sektorissa ja viisi pyörivää sisäkehää. Veijon pyöritellessä kehiä kellonaikaa vastaavaan asentoon, lähiradion vastaanotinvalo alkaa vilkkua ja Paavon kynä kahista paperia vasten. Veijokin ottaa muistiinpanovälineet ja kääntää merkin kerrallaan. Sähköttäjän käsiala on nopea, mutta Paavo ja Veijo pysyvät mukana.

Suv Vesihäisi. Lastaamisen jälkeen ulos Glosholmin väylää. Laske 20 miinaa Vaindlon ja Kalkgrundin välille. Painopiste väylä länsi-itä-suunnassa. Mikäli kohtaat t-maaleja, hyökkäät. 1-sijaiset maalit ryssän linjalaivat. Ei merkintöjä, pl. tst-kertomukset vaarannospeitepiirroksineen. Radiokuuntelu 24 asti. Sen jälkeen its. toiminta tämän ja suullisen käskyn mukaan. Paluu Vahterpään tukeutumispaikalle. Maihinnousukielto toistaiseksi ja vaitiolo koko miehistölle. Komkapt Kivikuru. Loppu.

Paavo repäisee avatun sanoman vihosta, ottaa kuulokkeet ja tyrkkää ne Veijolle.

– Kuittaa vastaanotetuksi ja jatka kuuntelua, hän sanoo ja säntää paperi kädessään ovesta, joka kolahtaa aluksen takaosasta astioita hakenutta keittiömatruusia selkään. Tiskattavaksi vietävät lautaset ja aterimet pysyvät liikan käsis-sä, korkea aataminomena nytkähtää. Poika on jo tottunut takanaan heiluviin oviin ja luukkuihin. Paavo kumartuu ja harppaa keskuksessa mittareita tarkkailevien sotilasmestareiden välistä tikkaille ja kiipeää torniin. Tuulilevyjen suo-jaamalla komentosillalla seisovat päällikön lisäksi pursimies ja ruoria pitelevä torpedomatrussi.

– Herra kapteeniluutnantti, nyt se tuli!

Paavo ojentaa avoimesta luukusta viestin päällikölle, joka lukee sen ja työntää takkinsa taskuun.

– Palatkaa kuuntelemaan ja ilmoittakaa heti, jos kuuluu jotakin.

Veijo istuu radiohytissä kuulokkeet päässään ja pääs-tää irti sähkötysavaimesta. Viesti on kuitattu vastaanote-tuksi. Ajatukset vellovat, mitä tämä merkitsee? Tällaista ei ole ollut harjoituksissa. Miksi saksalaiset ovat hiljaa? Mitä se tarkoittaa? Jos syttyy uusi sota, miten meille käy? Mitä minulle tapahtuu?

BBC:n uutiset pyörähtävät Veijon mieleen ja sitten Ma-ria-äiti, Otto-isä ja pikkuveli, kahdeksan vuotta nuorempi Ville, joka ihailee meripartiosta ja -suojeluskunnasta sukel-lusveneeseen palvelemaan päässyttä isoveljeään yli kaiken. Muita perheenjäseniä Veijolla ei ole.

Häntä kuumottaa ja heti perään palelee. Aika tuntuu seisahtuvan. Kuin jotakin merkittävää olisi tapahtumassa. Eikä välttämättä hyvää.

Katse pysähtyy pistoolikoteloon. Ruskea, jäykkä nahka kätkee Parabellumin. Harmaansinisellä lattialla haroo vaak-siainen pitkillä jaloillaan. Paavo palaa radiohyttiin ja ottaa kuulokkeet taas itselleen.

– Päästäpäs ylikeisari Pate passiin ja pistä vaikka pitkäksi kiireimmäksi aikaa, hän sanoo, mutta Veijo kuulee jännityksen äänessä. Hän siirtyy istumaan punkalleen, Paavo jakkaralle. Kangas on ruskea, reunoissa punaiset raidat. Veijosta tuntuu kuin hän näkisi hytin ensimmäistä kertaa. Päiväpeiton ruutukuvio on sinivalkoinen.

– Ei vissiin ehtinyt kuulua mitään, Paavo jatkaa ja Veijo nyökkää. Vesihiisi lähestyy Svartbäckin mäntyjä kasvavaa niemeä ja kalastajasatamaa. Torpedomatuusi ohjaa alusta komentosillan ruorista vieressään seisovan päällikön käskyjen mukaan. Redillä Sandhalsenin laiturin edustalla kelluu hinaaja ja proomu, jossa on kaksi nosturia. Puheputkesta kajahtaa käsky dieselosastolle.

– Eteen hiljaa!

Konekäskynvälitin kilisee moottoriosastolla ja dieselaliupseeri kuittaa käskyn vääntämällä kahvasta. Telegrammin ulkokehän nuoli pysähtyy katonrajaan kiinnitettyllä ympyrätaululla sanan ”Hiljaa” kohdalle, taulun keskipisteestä lähtevän viisarin kanssa samaan kohtaan. Pian telegrammi kilisee jälleen, osoittimet siirtyvät kohdan ”Huomio” kautta kohtaan ”Seis”.

– Huomio, seis, kajahtaa käsky puheputkesta ja dieseliupseeri ja -matruusit toimivat sen mukaan. He sammuttavat myös kompressorin. Moottorit jyskyttävät tyhjäkäyntiä ja sammuvat. Vesihiisi lipuu proomun kyljessä roikkuviin lepuuttajarenkaisiin kiinni. Sukellusveneen peräaalto keinnuttaa muita satamassa olevia aluksia. Nosturien puomit huojahtelevat, vesi loiskuu, lokit liihottelevat Vesihäiden perästä uusille apajille.

– Kiinnityshälytys, päällikkö kääkee komentosillalta ja matruusit rientävät kannelle kytkemään sukellusveneen proomun kylkeen. He solmivat touvit pollareihin muutamalla nopealla kädenliikkeellä.

– Valmistautukaa järjestymään kannelle puhutteluani varten, Kijanen jatkaa käskemistä. – Normaali palvelusva-

rustus, aikaa kaksi minuuttia, ei koske radio- ja viestihenkilökuntaa, he pysyvät hytissään kuuntelulla, toimikaa!

Kannen alla painerungossa miehistö ja aliupseerit pyyhkivät enimpää tahroja kasvoiltaan ja vaatteiltaan ja valmis-tautuvat siirtymään ylös mahdollisimman ripeästi.

– Jokohan se nyt alkaa?

– Mikä?

– No se, mikä on menossa muuallakin. Mistä engelsmannin radio toittottaa.

– Mä uskon, että me mennään takas Stadiin.

– Älä usko.

– Pulinat pois ja kannelle, paririviin järjesty, mars, mars!

Miehet kiipeävät tikkaat ylös ja syöksyvät etu- ja takakannen viistoista luukuista paririviin kannelle, kuten satoja kertoja harjoituksissa. Kulmamiehet pysähtyvät paikoilleen, kädet suoristuvat ojennukseen ja läpsyvät viuhkana alas reittä vasten. Päällikkö kapuaa tornista sivutikkaita ja pysähtyy vastaanottamaan ensimmäisen upseerin, 30-vuotiaan luutnantti Pentti Airaksisen ilmoituksen. Försti näyttää amerikkalaiselokuvien gangsterilta. Hiukset on kammattu taaksepäin, nenä on leveä ja vino, huulet paksut. Lakki on kallellaan, luomet puolitangossa, laiskan näköisenä hän katsoo kahdessa rivissä vastakkain seisovia merisotilaita.

– Asento. Ilmoitan aluksen päällikölle, huomio, katse oikeaan päin, hän sanoo, kiiruhtaa Kijasen eteen ja tervehtii asennossa seisten.

– Herra kapteeniluutnantti, miehistö järjestynyt puhutteluanne varten.

– Kiitän, katse eteenpäin, lepo, päällikkö sanoo ja kävelee rivien väliin. Hän pysähtyy ja antaa katseensa kiertää jokaisen alaisensa silmissä.

– Otamme harjoitustorpedot pois putkista ja siirrämme ne tuohon proomuun, hän sanoo ja näkee helpottuneet ilmeet. – Lastaamme tilalle oikeat torpedot, joissa on kovat

taistelukärjet. Lisäksi ahtaamme kuiluihimme saksalaiset miinat ja lähdemme merelle.

Kijanen katsoo vakavoituvia, kysyviä, ällistyneitä ilmeitä. Mielessä käy, näyttääkö hän itse yhtä pelokkaalta.

– Heti aseet lastattuamme lähdemme liikkeelle ja kello 24 alkaen sukellamme Neuvosto-Viron rannikolle. Siellä laskemme miinat saamamme käskyn mukaisiin koordinaatteihin. Jos matkalla kohtaamme ryssän sotalaivoja, torpedoimme ne. Jos kaikki menee, kuten pitää, palaamme Vahterpään tukeutumisaikalle emmekä toistaiseksi poistu alukseltamme. Tästä käskystä ja tehtävästä on meillä jokaisella ehdoton, elämänikäinen vaitiolovelvollisuus.

Miesten kasvat kalpenevat tyystin. Ylikonemestari Arvo Seppälä vavahtelee ja sipaisee terävää nenäänsä. Lomposkisen, sukellusvenemieheksikin pienen sotilasmestarin mustat hiukset hapsottavat takaraivolta. Hän on erikoismestareista virkaiältään vanhin ja hän, jos kuka, tuntee aluksen. Kolmikymppinen ammattisotilas on palvellut Vesihidellä jo toistakymmentä vuotta. Haalarin taskusta pilkottaa tras-selitukko. Seppälältä karkaa röyhtäisy, hän sieppaa öljyisen rievun ja pyyhki suunsa. Kukaan ei kiinnitä huomiota.

– Tiedän, kuten tekin, että emme ainakaan toistaiseksi ole sodassa ryssää vastaan, päällikkö jatkaa. – Mutta minulle on vakuutettu, että tämän saamamme käskyn takana on tarpeeksi suuri herra ja että meidän on tämä käsky toteutettava mukisematta. Olemme sotilaita ja tottelemme. Täytämme saamamme käskyt järkähtämättä. Ja nyt alkaa olla jo kiire. Kolmen tunnin kuluttua sukellamme ja täytämme käskyn. Käymme nyt heti purku- ja lastaustoihin vastaavien aliupseereitten johdolla. Pumppualiupseeri ja miinamatruusi heti tämän käskynannon jälkeen luokseni vastaanottamaan miinojen syvyitysarvot. Lastaus- ja satamavahti! Toimikaa!

Miehistö hajaantuu tehtäviinsä. Askeleet kumisevat. Sukellusvenelaivueen huoltomiehet siirtyvät hinaajalta proomuun ja kiskovat pressuja miinojen ja torpedojen päältä.

Torpedoaliupseeri ja -matruusit pystyttävät kannelle luukujen taakse kolmijalat vyö- ja ketjutaljoineen, nostoliinoineen, pylpyröineen ja koukkuineen. He rientävät avaamaan torpedoputkia osastoihin sukellusveneeseen keulaan ja perään.

Miehet pujottavat taljavyön torpedon pyrstöön, ja kiskovat 800-kiloiset halkaisijaltaan 45-senttiset harjoitustorpedot osittain ulos putkesta yhden kerrallaan. Jännityksestä ja rasituksesta tärisevistä käsistä piittaamatta he vetävät torpedot kokonaan ulos 53-senttisten putkien sisäkiskoilta ja ripustavat liinoille katon kannatinkiskoilla kulkevien rullien varaan. Hikiset ja punakat matruusit pinnistelevät molemmat keula- ja peräputket tyhjiksi, ohjaavat harjoitusaseet viiston luukun suuaukolle ja kiinnittävät kannen kolmijalalta yltävän nostolaitteen. Kolmijalalla työskentelevät miehet äheltävät torpedot kannelle nosturin proomuun nostettavaksi.

– Tervehenoa vesikärrjet, betonimöhkäleet, yksi matruusi sanoo yrittäen kuulostaa huolettomalta. Purjehduskauden alusta lähtien, meren vapauduttua jäistä, he ovat ampuneet vesikärkisiä betonitorpedoja. Niiden kärki tyhjenee säädetyn kulkumatkan jälkeen vedestä paineilman voimalla. Torpedo nousee pintaan ja pysähtyy. Sitten on ajettu torpedojen luo, nostettu ne kolmijalalla takaisin sukellusveneeseen, kunnostettu ja ammuttu taas uudestaan ja uudestaan.

– Saa joku muu ammuskella ja pyydystellä teitä, matruusi jatkaa ja on livetä kannelta saattaessaan nosturin viemää torpedoa. Työskentelevät miehet suoristautuvat, oikaisevat selkensä, silmäilevät kavereitaan ja pyyhkäisevät hikeä kasvoiltaan. Sormet taputtelevat reittä, kengänkärjet napsuvat kanteen. Ajatukset kiertävät kuin ampieiset lasipurkissa. He katsovat Emäsalon rantaan reilun kahden kilometrin päähän. Laituri ja tanssit jäivät sinne, tavoittamattomiin.

Proomussa pumppualiupseeri ja miinamatruusi apulaisineen syvyttävät 20 saksalaista 880-kiloista merimiinaa valmiiksi sukellusveneeseen lastaamista varten. He asettavat miinakohon vesipainelevyn päällikön käskemälle syvyydell-

le ja tarkistavat sytyttimet ja ankkurivaijerien sähkömallit, laittavat räjäyttimet paikoilleen ja sulkevat miinojen kannet.

– Saksalaisia munia. Olishan meillä omiakin.

– Tämä on juoni. Jos ryssät löytää nämä, luulevat saku-
jen laskemiksi.

– Onneksi ovat melkein samanlaisia kuin omat. Tuttu-
ja räplätä.

– Harjoitus tämä on pojat. Uskokaa huviksenne. Siinä
vaiheessa kun me aletaan olla tosissamme, upseerit tulevat
ja sanovat, että leikki seis. Näinhän se on mennyt joka kerta
ennenkin ja menee nytkin. Katsokaapa vain.

Nosturin nostaessa harjoitustorpedoja Vesihäiden kannelta
proomuun toinen nosturi alkaa nostaa miinoja yhden ker-
rallaan miinakuiluun. Ne ammottavat sukellusveneen virta-
viivaisen muoto- ja putkilomaisen painerungon välissä, viisi
kuilua peräkkäin komentotornin kummallakin puolella. Las-
tattavan kuilun luukulla seisoo ryhmä ylävartalonsa paljaaksi
riisuneita matruuseja pitelemässä neljää ohjauskiskoa, joiden
väliin nosturinkuljettaja tähtää miinan ja laskee paikoilleen.

– Mähän sanoin, että nyt se alkaa, eräs matruusi sanoo
kiskoa pidellen.

– Talvisodassa se oli semmosta, toinen sanoo. – Tuli jäät,
eikä päästy kunnolla...mutta nyt on sulat vedet ja saksalaisten
miinat.

– Aatun kelkkaan lähtemisestä ei kyllä hyvä seuraa.

– Me ollaan jo kuule siinä kelkassa. Rovaniemi ja Kemi-
järvi ovat jo täynnä saksalaisia. Marssivat kohti itää.

– Älkää politikoiko, vaan painakaa, että saadaan muna
koloon!

Miehet hörähtävät ja jatkavat työskentelemistä. Otteet
lipsahtelevat, jalat luiskahtelevat, mutta vahinkoja ei satu.
Puurtaminen pitää jännityksen kurissa. Toinen nosturi on
saanut harjoitustorpedot proomuun ja alkaa nostaa tais-
telutorpedoja lastausluukkujen kolmijaloille. Noin 1000
kilon italialaisvalmisteiset torpedot ovat halkaisijaltaan

myös 45-senttisiä, joten torpedoputkien sisäkiskot saavat olla paikoillaan.

Taljat kitkuvat, vyöt soivat ja narahtelevat, kettingit hellehtelevät ja sinkuvat. Painerungon sisäkaton kiskoja rullat kirsкуvat torpedon painosta. Matruusit ponnistelevat ja puuskuttavat torpedot keula- ja peräputkiin niin, että torpedosta jää kolmannes pyrstöpäästä näkyviin. He lastaavat kaksi varatorpedoa keulamiehistöosaston kerrossänkyjen alle.

Torpedojen sytyttimet laitetaan säiliöihin torpedo-osastojen turkkilevyllätoimien alle. Putkiin osittain ladattujen torpedojen hyrrät irrotetaan ja torpedot koekäytetään. Niissä on polttokammioilla varustettu höyrykone, joka toimii petrolilla, paineilmailla ja vedellä. Palava polttoaine höyrystää veden, joka kuumentuneen ja laajentuneen paineilman kanssa pyörittää torpedon moottoria ja sen kahta vastakkaisiin suuntiin pyörivää peräkkäistä potkuria.

Putkissa olevat torpedot toimivat.

Ylikonemestari Seppälä puikkelehtii lastaustohinassa tarkistus- ja tehtävälistat käsissään. Hiki helmeilee kasvoilla, öljytahra liukenee suupielessä, kädet tärisyvät. Hän tarkistaa kansitykin kranaattien olevan keskuksen lattian alla kuljetuskoteloissaan, vaikka asia ei ole hänen vastuullaan. Seppälä sulkee turkkilevylluukun ja harppaa keulaan päin johtavalle luukulle, työntää sen auki. Radiohytin ovi on kiinni, oven yläosan pikku luukku auki. Iikka kuorii perunoita ahtaassa kapyysissään upseeriosaston keulassa ja kääntyy kurkistamaan tulijaa.

– Mikä on elintarviketilanne, Seppälä kysyy, vaikka muonituksesta huolehtiminen ei kuulukaan hänen tehtäviinsä. Iikka laskee veitsen ja perunan työtasolle, kävelee upseerien pöydän ja tuolien sivuitse ylikonemestarin eteen ja tekee asennon. Näkee likaisen rievun roikkuvan esimiehen taskusta, suupielen tahran.

– Herra sotilasmestari, hän sanoo. – Meillä on kahdeksi viikoksi näkkileipää, korppuja, keksejä, makaronia, ryyne-

jä, hiutaleita, vehnä jauhoja, herneitä, punajuurta, sipulia, porkkanaa, perunaa, naudan- ja sianlihasäilykkeitä, juomavettä, voita, margariinia, sokeria, suolaa, etikkaa, teetä, kahvia, tupakkaa ja puhtaita trasseleita.

– Entäs Tarmoketta, onko Tarmoketta, Seppälä kysyy naljailua ymmärtämättä ja pyyhkäisee pisaran nenänpäästään. Peukalonhanka vie öljytahrän alaleuasta.

– Kyllä on, herra sotilasmestari, lastasimme laivastoasemalta sitäkin niin kuin kaikkia muitakin elintarvikkeita. Sitä on pullo mieheen. Annetaan päällikön käskystä.

– Hyvä, Seppälä sanoo ja pyörähtää kannoillaan. – Jatkakaa.

– Kyllä jatketaan, herra sotilasmestari!

Ylikonemestari palaa keskukseen ja harppaa periskooppien viereen. Hän painaa poskensa kiinni putkeen, tarttuu vaijerista ja tähyttää ylös kuiluun näkykö välystä. Hän siristää silmiään, mutta ei näe kuin pimeää. Radiohytissä Paavo päivystää ja kuuntelee radioliikennettä. Käskyä ei peruta.

Miehistö saa aluksen lastatuksi. Kussakin kuilussa makaa kaksi miinaa päällekkäin ja torpedot uinuvat putkissaan, varatorpedot keulaosaston sänkyjen alla, molemmin puolin alusta.

– Irrotushälytys, päällikkö käskää sillalta. Hän kuulostaa rauhalliselta ja varmalta, vaikka mieli teutaroi. Toivottavasti käsky perutaan.

– Dieselit käyntiin, pinta-ajoon, merivahti. Radio- ja viestihenkilökunta pysyy toistaiseksi kuuntelulla.

Telegrammit kilahtelevat, dieselmoottorit jynkyvät pyörimään. Pakokaasupilvet pölähtävät, äänenvaimentimet sylkevät kiehuva vettä ja höyryä.

– Eteen, puoli!

Jännitys ja epä tietoisuus jäytävät sukellusvenemiehiä, saavat heidät haukottelemaan ja huokailemaan, raajat rumuttamaan. Päällikkö ohjaa komentosillalla itse. Hän kääntelee ruorista kohti Gloscholmin salaisen sotilasväylän suuta. Radiokammiossa Paavo istuu kuulokkeet päässään ja

kuuntelee. On hiljaista, vaikka muualla sukellusveneessä kaikuu dieselmoottoreiden jyminä. Vieressä Veijo makaa punkassaan hereillä, silmät kiinni.

2

Vesihiihi sukeltaa kohti Neuvosto-Viron rannikkoa. Sukellusvene keula verkkoleikkureineen, ankkuri- ja torpedoputkisyvennyksineen muistuttaa hain päätä. Vahtipäällystö ja -miehistö ohjaavat aluksen näköputkisyvyyteen. Se etenee ja nousee lähelle pintaa. Mitä ylemmäs Vesihiihi kohoaa, sitä voimakkaammin merenkäynti sitä keinauttelee.

Periskooppi tuikahtaa halkomaan laineita kesäyön hämärään. Vedenväriäinen puikko leikkaa pintaa, sen juuresta tyrskyää valkoinen kuohu lyhyiksi, pieniksi peräaalloiksi. Etenevästä pärskeestä näkee sukellusvene liikkeen.

Tornissa, punertavan himmeässä valaistuksessa, seisoo kädet periskoopin kahvoilla päällikkö. Kijasen poski nykii, kulmakarva painuu okulaarin kumisuojuukseen. Havaintonäköputkella voi tähystää keskuksestakin, toisin kuin hyökkäysperiskoopilla, joka yltyä vain torniin. Silmä tähyää linssiin ja mieli myllertää. Hän manaa olevansa merirosvoretellä miehistöineen. Kuka on tarpeeksi suuri herra, päällikkö miettii ja katsoo hämärässä vellovaa merta. Vaindilon majakan harmaa torni siintää hiusristikossa pikkuruuisena viivana. Valoton majakka näyttää leijuvan vedenpinnan yläpuolella.

Mannerheimkö tämän takana on? Vai itse Hitler? Kenen ihmehen valtuuttamana rauhan aikana voidaan pudottaa kovia miinoja toisen valtion aluevesille ja käskeä torpedohyökkäykseen? Kuka on niin iso herra?

Veijo istuu radiohytissä kuulokkeet korvillaan ja kääntelee vedenalaisen kuuntelulaitteen säätöpyörää. Hän pinnistää erottaakseen vieraita ääniä Vesihiiiden omien äänien lomasta.

Kohina, hyrinä, tasainen jurina, napsahtelu ja muljuva solina kantautuvat korviin. Paavo istuu vieressä Veijon punkalla ja katsoo työskentelyä. Hänestä tuntuu kuin hän näkisi Veijon kuulemat äänet. Niin keskittynyt hän on.

– Venttu, kokeile suodattimillakin välillä, Paavo kuiskaa.

– Mitä, Veijo kysyy kovalla äänellä, lähes huutaen, ja huomaa sortuneensa alokasvirheeseen.

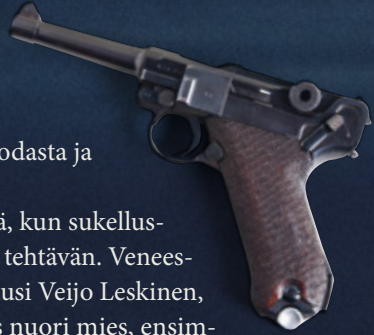
– Ei tartte huutaa, vaikka onkin luurit päässä, Paavo sanoo.

– Joo, Veijo sanoo nolona, painelee laitteen kytkimiä ja jatkaa kuuntelemista. Viisari valaistulla pyöreällä mittari-
taululla palaa vasemmalle alas ja alkaa taas nousta oikealle säätökiekon kiertämisen tahdissa. Paavo tietää, että Veijo on harjoituksissa määrittänyt äänilähteen suunnan yhden asteen tarkkuudella. Veijo puolestaan tietää, että näin matalissa vesissä ja kesän vaihtelevissa lämpökerroksissa havaintoa ei välttämättä tule äänekkäästäkään lähteestä muutamaa sataa metriä kauempaa. Ei, vaikka laitteen ohjekirja lupaa kolmen kilometrin minimin.

Veijon mieleen tulee samassa tehtävässä pienemmällä, mutta uudemmallalla sukellusveneellä Vesikolla palveleva kurssikaveri. Taisto Ahonen on hänen paras ystävänsä. Kunpa meilläkin olisi Atlas Werken vehkeet, Veijon mielessä käy. Se Werken Kristall-Hydrophon on paljon parempi kuin tämä vanha rakkine.

Miehet suorittavat tehtäviään jännittyneinä. Tämä ei todellakaan vaikuta enää harjoitukselta. Milloin ihmeessä upseerit käskevät leikin seis ja kurssin kotiin?

Tornin alla keskuksessa valaistus on kirkas, kontrastit suuret. Lasi- ja metallipinnat heijastelevat värejä: lyijymönjä, messinki, harmaa, valkoinen, punainen, sininen ja musta. Seppälä tuijottaa mittareita ja tankkien peilausaukkoja listojaan pidellen. Syvyysmittari näyttää lukemaa 13 metriä ja konekäskynvälitin osoittaa tekstejä: ”Sähkökone – Eteen – Puoli”. Esimies ja alaiset seisovat suorittamassa tehtäviään ja peittävät ylikonemestarin näköalaa. Hän siirtyilee niin, että näkee joka sopukkaan.

Pimeys on romaani sukellusvenesodasta ja jäljestä, jonka se ihmiseen jättää.

Ollaan jatkosodan kynnyksellä, kun sukellusvene Vesihiisi saa erittäin salaisen tehtävän. Veneessä on radio- ja vesikuuntelumatruusi Veijo Leskinen, älykäs ja matemaattisesti lahjakas nuori mies, ensimmäisessä varsinaisessa sotatoimessaan, niin rauhan aika kuin vielä onkin.

Sitten sota syttyy.

”Sukellusvenemiehet kuulevat lähestyvän, laahaavan äänen. Neuvostosotilaat pudottavat raivaajasta metalliin ja sähköön reagoivan sukellusveneiden etsintälaitteen. Kaapelin rapina voimistuu. Paavo sammuttaa virran kuuntelulaitteesta, sähkömestari varavalaistuksen. Sydämet jyskyttävät ja hiki helmeilee. Sukellusveneessä vallitsee täysi hiljaisuus ja pimeys.”

Syvyyspommit räjähtelevät, heittelevät alusta, pelko kihelmöi eivätkä kaikkien hermot kestä pimeyden hyytävässä syleilyssä.

Vuosikymmeniä myöhemmin Kemissä kaksi nuorta miestä tapaa Veijo-sedän, sukulaisen ja sotasankarin. Alkoholia kuluu eikä todellisuus aina erotu kuvitelmis- ta, nykyisyys menneestä. Kahta maailmanaikaa yhdistää Veijon pistooli, saksalaisvalmisteinen *Parabellum*.

**SOTA EI OLE LOPPU,
LEIKKI ON.
JA KOHTA EHKÄ KAIKKI.**

